

Oikeusministeriölle

OIKEUSMINISTERIÖ

08.07.2003

ad 15, 461, 2002
Lavo

Viite

Kommenttipyyntöne 13.2.2003 (OM 15/461/2002)

Asia

VIHREÄ KIRJA ROOMAN YLEISSOPIMUKSEN MUUNTAMISESTA YHTEISÖN
SÄÄDÖKSEKSI JA UUDISTAMISESTA

Yleistä

Työsopimuksen käsitteen määrittely vaihtelee eri EU-maissa ja työsopimusta koskeva sääntely on usein yksityiskohtaista. 6 artiklan erityiset suojasäännöt koskevat vain työsopimuksiksi luonnehdittavia velvoiteoikeudellisia sopimuksia. Suomalainen työehtosopimusjärjestelmä jää siten 6 artiklan soveltamisalan ulkopuolelle, mutta työehtosopimuksia koskevat erityisesti artikkelit 3 ja 4. Rooman yleissopimuksen mukaan työehtosopimukseen voidaan sisällyttää individuaaliseen työsopimukseen liittyvä lakiviittaus.

Suomi suhtautuu myönteisesti Rooman yleissopimuksen kehittämiseen, mutta suhtautuminen yleissopimuksen muuntamiseksi yhteisön säädökseksi on varauksellista, koska työehtosopimukseen liittyy Pohjoismaissa ja Suomessa erityispiirteitä, jotka tekisivät säädöksen soveltamisen erittäin ongelmalliseksi. Työehtosopimuksilla on merkittävä rooli työsuhteen ehtojen säännöstelylähteenä.

Työehtosopimus on määritelty Suomessa työehtosopimuslaissa. Työehtosopimuslain 1 §:n mukaan työehtosopimus on tämän lain tarkoittamassa mielessä sopimus, jonka yksi tai useampi työnantaja taikka rekisteröity yhdistys tekee yhden tahi useamman rekisteröidyn työntekijän yhdistyksen kanssa ehdoista, joita työsopimuksissa tai työsuhteissa on muuten noudatettava.

Työehtosopimukset ovat luonteeltaan normisopimuksia. Normisopimuksella tarkoitetaan sopimusta, jolla etukäteen määrätään muiden vastaisuudessa solmittamien sopimusten (eli yksittäisten työsopimusten) vähimmäisehdot. Työehtosopimuksen voivat työehtosopimuslain mukaan solmia työntekijäpuolen edustajana rekisteröity työntekijöiden yhdistys (liitto, ammattiosasto) ja työnantajapuolen edustajana joko yksittäinen työnantaja taikka työnantajien rekisteröity yhdistys (liitto). Työehtosopimus on tehtävä kirjallisesti. Työehtosopimusosalliset voivat ottaa työehtosopimukseen sidottuja työnantajia ja työntekijöitä ja näiden yhdistyksiä velvoittavia määräyksiä, joita on sovellettava työsopimuksissa tai työsuhteissa muuten. Käytännössä työehtosopimusten merkitys

työehtojen sääntelijänä on huomattava: työehtosopimuksissa on määräyksiä muun muassa käytettävistä palkkausmuodoista, minimipalkoista ja erinäisistä sovellettavista lisistä, säännöllisestä työajasta, työajan sijoittelusta sekä päivittäisistä lepoajoista, vuosilomista, sosiaalietuuksista, työturvallisuudesta ja työpaikan sosiaalisista oloista. Yhteisöltä puuttuu EY:n perustamissopimuksen 137 artiklan 5 kohdan mukaan materiaallinen sääntelykompetenssi mm. vähimmäispalkan osalta. Palkka kuuluu jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan.

Jatkovalmistelussa tulee ottaa huomioon, että Suomi ei halua saattaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tulkittavaksi suomalaisia työehtosopimuksia. Kansallisten työoikeusnormistojen erot alkavat jo sääntelylähteiden erilaisesta asemasta. Lakien ja työehtosopimusten merkitys vaihtelee huomattavasti eri jäsenvaltiossa. Kansalliseen lainsäädäntöön sisältyvillä suojamekanismeilla on omat, hienojakoiset piirteensä, jotka liittyvät asianomaiseen oikeusjärjestelmään ja kyseisen valtion työelämän suhteiden järjestelmään. Vaikeuksia aiheuttaa se, että sovellettavaksi tuleva normikokonaisuus on irrotettu systeemyhteydestään. Tällöin ei kaikilta osin voida saavuttaa niitä oikeusvaikutuksia, joita eri normeilla olisi omassa oikeusjärjestelmässään alkuperäisessä yhteydessään.

Mikäli yleissopimus muunnettaisiin yhteisön lainsäädännöksi, tulisi siinä olla mahdollisuus poikkeuksiin mm. työehtosopimusten osalta, jotta työehtosopimukseen perustuvia kansallisia ratkaisuja ei tulkittaisi väärin.

Roman yleissopimuksen 6 artikla on toimiva sellaisenaan, mutta lähetettyjä työntekijöitä koskeva direktiivi tulisi kuitenkin ottaa huomioon. Huomioon tulisi ottaa myös se, että joillakin jäsenvaltioilla on erityisiä lainvalintasääntöjä. Lähetettyjä työntekijöitä koskeva direktiivi täsmentää Roman yleissopimuksen työehtosopimuksia koskevia lainvalintasääntöjä. Lähetettyjä työntekijöitä koskevan direktiivin soveltamisala on suppea ja sen ulkopuolelle jääviin kansainvälisiin työehtosopimuksiin sovelletaan jäsenvaltiossa Roman yleissopimuksen yleissääntöjä.

Yleissopimuksen tavoitteena on heikomman sopijapuolen eli työntekijän suojelun ja palvelujen vapaan liikkuvuuden sekä yhteismarkkinoiden edistäminen ja tästä syystä ongelmana on erilaisten päämäärien merkitys lainvalintasääntöjen normijärjestelmälle.

Vastaukset vihreän kirjan kysymyksiin:

Kysymys 1: Roman yleissopimuksen riittävä tuntemus Suomessa

Työoikeudelliselta kannalta Roman yleissopimus ei ole ollut ongelmallinen tässä suhteessa, vaikka työnantaja- ja työntekijäjärjestöt eivät tunne yleissopimusta ja sen sisältöä kovin hyvin.

Kysymys 2: Pitäisikö Roman yleissopimus muuttaa yhteisön säädökseksi?

Suomi suhtautuu varauksellisesti siihen, että Roman yleissopimus muunnettaisiin yhteisön säädökseksi, koska työehtosopimukseen liittyy Pohjoismaissa ja Suomessa erityispiirteitä, joiden soveltaminen saattaisi vaarantua. Työehtosopimuksilla on merkittävä rooli

työsuhteen ehtojen säännöstelylähteenä. Rooman yleissopimuksen osalta ei Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella ole tulkintaoikeutta. Kansalliset tuomioistuimet tulkitsevat nyt Rooman yleissopimusta. Mikäli Rooman yleissopimus muunnettaisiin yhteisön säädökseksi, niin Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella olisi oikeus tulkita myös työehtosopimuksia. Tätä Suomi ei halua.

Mikäli Rooman yleissopimus muunnettaisiin yhteisön säädökseksi, tulisi kyseeseen asetus.

Kysymys 3: Tiedossa olevat ongelmat, jotka johtuvat lainsäädännön runsaudesta

Sekundäärilainsäädännön runsas määrä on ongelmallinen suuntaus. Se ei kuitenkaan koske niinkään työläinsäädäntöä.

Kysymys 4: Tarve säätää yleislauseke yhteisön vähimmäisnormien soveltamisesta

Työoikeuden kannalta Rooman yleissopimuksen nykyinen muotoilu voisi olla riittävä.

Kysymys 5: Mahdolliset kommentit suhteesta olemassa oleviin kansainvälisiin sopimuksiin

Ei ole.

Kysymys 6: Tarve välitys- ja oikeuspaikkalausekkeitä koskeviin lainvalintasääntöihin

Osapuolilla tulee olla mahdollisuus sopia sitovasti välitys- ja oikeuspaikkalausekkeiden käytöstä.

Kysymys 8: Tahdonautonomia muiden kuin valtiollisten sääntöjen valinnassa

Kyllä.

Kysymys 9: Sovelletavan lain implisiittisen valinnan määrittely

Toimivallan antaminen Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle ei takaisi oikeusvarmuutta, vaikka joidenkin asioiden kohdalla yhtenäinen tulkintakäytäntö lisäisi oikeusvarmuutta. Kansallisiin ratkaisuihin perustuvia työehtosopimuksia voitaisiin tulkita väärin.

Kysymys 10: Tarve kehittää 4 artiklan lainvalintasäännöstä

Suomi suhtautuu myönteisesti 4 artiklan kehittämiseen.

Kysymys 13: Pakottavat säännökset

Jo nyt yleissopimuksessa on joustavuutta. Objektiivisen lainvalinnan säännöillä on ainoastaan presumptiosääntöjen luonne. Niistä poiketaan, jos sopimuksella on läheisempi liittymä johonkin muuhun kuin sääntöjen osoittamaan lakiin. Joustavuutta lisäävät myös 7 artiklan määräykset kansainvälisesti pakottavista säännöksistä, joita voidaan soveltaa sopimukseen sovellettavasta laista riippumatta. 7 artiklan määräykset on kuitenkin tarkoitettu suppeasti tulkittavaksi poikkeukseksi.

Kysymys 14: Väliaikaisesti työhön lähettämisen käsite

Artiklan 6 osalta ongelmallista on, että samasta asiasta on olemassa lähetettyjä työntekijöitä koskeva direktiivi; alunperin direktiivin tuli täydentää yleissopimusta. Käsitteet ovat yleissopimuksessa (väliaikaisesti lähetetty työhön) ja direktiivissä (työntekijä, joka rajoitetun ajan tekee työtä) erilaiset; näiden välillä tulisi olla jokin johdonmukaisuus.

Komission esittämät ratkaisut työhön lähettämisen keston arvioinnista (jälkikäteen) ovat ongelmallisia Suomen kannalta. Normin tulisi itsessään olla riittävän selkeä.

Kysymys 15: Eräät erityisongelmat mm. merityö

Kauppa-alusten työntekijät jäävät lähetettyjä työntekijöitä koskevan direktiivin ulkopuolelle. Merenkulkijoihin sovelletaan Suomessa ja useissa muissakin jäsenvaltioissa lippuvaltion lakia. Lipun lain periaate tulisi kirjata 6 artiklaan.

Merenkulun kabotaasiasetus nro 3577/92 ei sisällä vastaavaa suojasäännöstä kuin tieliikenteen sosiaalilainsäädäntöä koskeva asetus nro 3820/85, jonka johdantoon kirjatun suojalausekkeen mukaan asetuksen säännökset työoloista eivät saa vaikuttaa työmarkkinasopimuspuolten oikeuteen erityisesti työehtosopimuksin antaa määräyksiä, jotka ovat työntekijöille edullisempia.

Vastaava suojalauseke ml. lipun lain periaate, tulisi kirjata kaikkia kansainvälisluonteisia työsopimuksia koskevaan Rooman yleissopimukseen tai sen korvaavaan säädökseen.

Mahdollinen lipun lain periaatteesta luopuminen heikentäisi merenkulun kansainvälisen perusluonteen vuoksi merkittävästi EY:n jäsenvaltioiden mahdollisuuksia noudattaa ja valvoa ratifioimiensa merenkulkua koskevien ILO:n yleissopimusten noudattamista sekä myös EY:n merenkulkijoita koskevien työläinsäädännön noudattamista jäsenvaltioiden lipun alla kulkevilla aluksilla. Koska lipunlain korvaavat mahdolliset lainvalintasäännöt voisivat johtaa myös siihen, että sovellettavaksi tulisi muun maan kuin Euroopan unionin jäsenvaltion lainsäädäntö, jäsenvaltioiden ja yhteisön mahdollisuudet torjua sosiaalista polkumyyntiä jäsenvaltioiden lipun alla liikennöivillä aluksilla heikkenisivät olennaisesti.

Kysymys 16: Kansainvälisesti pakottavat lainvalintasäännöt

Rooman sopimuksen nykyinen sääntely on riittävä.

Kysymys 17: Sopimuksen muotoa koskeva lainvalintasäännös

Sopimuksen muotoa koskevaa lainvalintasääntöä voitaisiin kehittää.

Työministeriö varaa tilaisuuden lausua asiasta jatkossa tarkemmin, mikäli säännöstöä tullaan kehittämään.

Lisätietoja asiasta antaa: hallitusneuvos Esa Lonka, puh, 160 48933

Kansliapäällikkö

Markku Wallin

Hallitusneuvos

Liisa Heinonen